

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Пам'ятки вітчизняної писемності засвідчують, що осмислення феномену етногенезу українського народу триває вже понад тисячоліття. Після того, як чи не вперше прямо і конкретно вона була поставлена славетним Нестором у «Повісті минулих літ», багато поколінь дослідників, висувало безліч гіпотез та пропонувало численні теорії, що претендували на вирішення цього питання. При цьому характер і спрямованість творчих пошуків визначалися не лише суто науковим прагненням віднайти істину, але й багатьма суспільно-політичними й ідеологічними мотивами. Як наслідок – етнічний розвиток українців часто піддавалися свідомій фальсифікації та незрозумілості.

Актуальність дослідження. Для кожного покоління людей нація є сакральною цінністю, що належить до одного з найскладніших витворів людського співжиття, природу та сутність якої науково збагнути дуже важко.

Процес формування нації є ключовим питанням державотворення і важливою складовою історичного розвитку будь-якої держави. Сім'я, рід, плем'ям, народність, та нація постають рушійними силами структури суспільства, становлення мовнокультурної історії. Звідси, якщо співставити, події, які відбуваються в Україні на протязі останніх 29 років свідчать про наявність певної безвідповідальності, байдужості до країни, нездатності мислити стратегічно, безініціативності і схильності обирати легший шлях. Однак виникає питання: що вплинуло на цей розвиток, адже безумовно в основі ні одної національності не закладено ці протиріччя, і кожна нація прагне до свого якнайкращого прояву. Проте в агресивному геополітичному і гео економічному середовищі часу на роздуми, повільну еволюцію національної свідомості може не бути. Відтак цю еволюцію необхідно пришвидшувати свідомими рішеннями: коректною побудовою інститутів державності, а також змінами, які вивільняли б енергію і творчий потенціал громадянської національності.

Саме тому, зважаючи на вище сказане, **метою статті** є привернення уваги саме на проблему становлення української нації, та формування етнічної ідентифікації українця.

Об'єктом нашого дослідження виступає нація, а **предметом** – процес формування української нації та розгляд чинників, які вплинули на даний процес.

Кожне суспільство, як підтверджує історична практика, проходить основні етапи еволюції: формування народу, етносу, нації. Саме поняття «нація» пройшло еволюцію від її розуміння як певної територіальної політичної, інтелектуальної групи до її ототожнення з народом. Складність визначення даного поняття зумовлена його різнобарвністю, складною етимологічною будовою, що перебуває в безкінечній динаміці. Так, наприклад, довгий час більшість фахівців основною ознакою нації вважали спільність економічного життя. Сьогодні більша увага приділяється саме «національному характеру» [3, с. 10]

Важливими проблемами розвитку нації є: трансформація соціальної ідентичності, формування національної ідеї як чинника національно творчого і державотворчого процесів. Націю не можна визначати за допомогою лише емпіричних параметрів, таких, наприклад, як здатність досягти суверенітету, утримувати внутрішню єдність, відстоювати свої кордони чи претендувати на давню культуру. Нація формується через самоствердження, спосіб мовлення, мислення і дії, які дозволяють створювати колективну ідентичність, мобілізувати людей на виконання колективних задумів, розрізняти народи та відповідні види побуту.

Важливо зазначити, що нація є витвором політичних еліт і владних структур постіндустріальної доби. Культурну гомогенність, яка зазвичай передбачає спільність поглядів на минуле, Гелнер Е. розглядає як політичне знаряддя для реалізації національних проєктів, а не як результат етнокультурного розвитку до модерних спільнот. У своїй роботі він зазначав, що нація є результатом потреб сучасного суспільства в культурній гомогенності, що обумовлюється розвитком індустріального виробництва, а також є витвором людських переконань, вірності і солідарності [2]. Відповідні ідеї поділяє і Бачинський Ю., адже на його думку, ринкові відносини, поширюючись на Схід, рано чи пізно прийдуть і на територію України, що призведе до формування модерної української нації, на зразок західних [1].

Дослідження нашого предмету є визначення і осмислення «української нації». У преамбулі Закону України проголошується, що Конституція приймається від імені «українського народу – громадян всіх національностей». Отже, «український народ» є не етнонімом, а політонімом, а загальнонаціональна ідентичність визначається, відповідно, не етнічністю, а громадянством. Водночас статті 10 і 11 Конституції відзначають наявність у складі українського народу «української нації», російської та інших національних меншин, а також «корінних народів».

Проте, все таки одна із причин, яка не дає можливості до інтенсивного всебічного розвитку, своєрідного спурту, української держави – це відсутність сформованої державницької української нації. У свою чергу, труднощі у формуванні нації пов'язані не тільки з пострадянською спадщиною у вигляді викривленого світогляду громадян України. Важливим чинником є факт, що сучасна українська нація формується не на базі одного етносу, а на, принаймні, двох основних – українського й російського. Розбіжності між цими етносами у великій мірі гальмують оформлення сучасної державницької нації в Україні. Наявність спільних національних інтересів – це світоглядні інтереси. А світогляд, ідеологія характеризує націю в політичному сенсі. Один світогляд прагне консервації старого устрою життя. Інший – прагне змін у всьому. По великому рахунку, суть антагонізму цих світоглядів – це зміна способу мислення і способу життя. Як це не парадоксально виглядає на фоні суцільної русифікації України, але для успішного формування нації необхідне певне поглинання українським етносом російського.

Висновок. Отже, нація – це історична спільнота людей, якій характерно: спільність психологічних ознак, які виступають під загальною національною ідеєю та з притаманним національним характером. На тлі кризи для збереження державної свідомості, української національності як самостійного суб'єкта необхідні зміни та переосмислення, які виведуть її зі стагнації. Але ініціювати їх, підштовхнути до них має внутрішня сила. Сила, яка безпосередньо зацікавлена у зміні ситуації і має ресурси для початку перетворень. Ця сила має проявлятися, перш за все, у прийнятті та розвитку своєї національності, ідентифікації себе як частини української нації. Аумовами для формування нової української нації є можуть виступати: наявність життєздатного етносу; національна територія з відповідною енергетикою; наявність системної кризи та жорсткий відбір.

Список використаних джерел

1. Бачинський Ю. Україна ingredienta. Берлін: Українська молодь, 1924. 170 с.
2. Гелнер Е. Нації та націоналізм. Націоналізм: теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера [антологія; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. К.: Смолоскип, 2006. С. 156-170.
3. Касьянов Г.В. «Нація» і «націоналізм»: слова і терміни. Український історичний журнал. 1999. № 2. С. 3-14
1. Бачинський Ю. Україна ingredienta. Берлін: Українська молодь, 1924. 170 с.
2. Гелнер Е. Нації та націоналізм. Націоналізм: теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера [антологія; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. К.: Смолоскип, 2006. С. 156-170.
3. Касьянов Г.В. «Нація» і «націоналізм»: слова і терміни. Український історичний журнал. 1999. № 2. С. 3-14
4. Ромадікіна В.С. Нація як об'єкт соціально-філософського. Інтелект, особистість, цивілізація. 2013. Вип.11 С. 78-85.